

מאמר שני בסידרה: מי היו והוגי הדעות התמימים אשר רעיונותיהם הפכו

פנו דרך לאדונים

מאת אורי אבנרי

בלילה סוער בחודש מארס, 1946, שנה אחרי התאבדותו של אדולף היטלר והיעלמו של אדולף אייכמן, יצא ישיש בן 76 מביתו בגרמניה הדרומית. יחד עם אשתו הלך אל ביא מוסתר, בו זרם יובל קטן, בצד עץ חסון. למחרת היום נמצאו השניים: הפרופסור קארל האוסהופר שכב מת על הארץ, אשתו מרתה היתה תלויה על העץ. שניהם בלעו מנה של ארסניק.

האוסהופר לא הובא למישפט של פושעי־מלחמה. הוא לא הפעיל תאיגאזים, לא רצה, לא

קארל מארכס הפך את האדם למכשיר עיוור בידי תהליכי־יצור אלמוניים. האוסהופר הפך את האדם למכשיר עיוור בידי נתונים גיאוגרפיים. בשני המקרים, איבד האדם את מקומו כמטרה, כמרכז העולם, כערך עליון, כשליט שנבאר בצלם אלוהים. בשני המקרים הוא הפך לאמצעי, למספר, לכלי־תפקוד, לנתון סטטיסטי, ל"חומר אנושי".

תלמידי מארכס הגיעו, בימי סטאלין, להשגדה פיסית של מעמדות שלמים — כגון מיליוני הקולאקים. תלמידי האוסהופר הרחיקו לכת, תיכננו השמדתם הפיסית של עמים שלמים.

האוסהופר העניק לשטחים הגיאוגרפיים אישיות מסתורית משלהם — אותה אישיות שאבדה לבני־האדם. האדם היה רק "אוכלוסיה", ואת האוכלוסיות היה צריך להזיז בהתאם לצורכי השטח.

בימי נעוריו של האוסהופר, תחת שלטון הקיסר, חלמו הגרמנים על יצירת עוצמה ימית גדולה, שתגבר על הבריטים. חלום זה, לו הוקדשו או מיטב האמצעים, התנפץ אל תומתי הפלדה של הצי הבריטי במלחמת־העולם הראשונה. גרמניה איבדה את הצי שלה ואת כל מושבותיה. האוסהופר לימד תורה הפוכה: על גרמניה לחתור על הים, להשתלט על "השטח הגרוב של מזרח־אירופה". היה זה, לדבריו, "מרחב המחיה" של האומה הגרמנית.

שטח נרחב זה הפך בעיניו למטרה מקודשת. על גרמניה הוטל, לדעתו, ייעוד היסטורי לכבוש ולהתנחל בו, מן הריין עד להרי אוראל. העולם כולו יתחלק או לכמה מעצמות־על אדירות: היבשת שתהיה כולה גרמנית, האימפריה הימית הבריטית, האימפריה הימית היסאנית, וכו'.

"יתכן כי האוסהופר באמת לא הבין או איך תיראנה, "ההשתלטות" ו"ההתנחלות" הללו למעשה. יתכן שהיה גרעני למראה משרפות־אושחין. אולם הורע שורע הנביס פרי במהירות נוראה.



שטח ריק להתנחלות

בין תלמידיו הראשונים של האוסהופר היה סטודנט גרמני צעיר שנועד באלכסנדר דריה, מצרית. רודולף הם התנדב במלחמת העולם הראשונה לצבא הגרמני, אך למרבית אכזבתו פרץ השלום בדיקו כשסיים את קורס־הטייס שלו. הוא פנה ללימוד הכלכלה הלאומית, הגיע לאחד החוגים המדעיים־כיביכול של הפרופסור. הוא הפך תלמידו הנלהב.

הם הסתובבו בחוגים הלאומיים, במחצרות־הרצת ובאגודות הגזעניות ששיגשו בגרמניה למחרת התבוסה. באחד החוגים נתקל בנואם בשם אדולף היטלר, גם הוא חייל משוחרר, ששפר את חמתו על היהדות הבינלאומית. הם נכבשו מיד, הפך מאז לעבדו של היטלר, משרתו ומזכירו הפרטי. כשנכלא היטלר ב־1923, אחרי הפיכת־הנפל המנוחכת שלו במינכן, הכתיב הפירור בבית־הסוהר את החלק הראשון של "מיין קאמפף" ("מאבקיי") לרודולף הם. באמצעות הם היתה לתורות האוסהופר השפעה עצומה על ספר זה. הוא התחיל את הדרך לכיבוש מרחב־המחיה במזרח אירופה, תוך ברית עם יפאן ובריתניה. (כאשר נכשל היטלר בהשגת התמיכה הבריטית לרעיון זה, שינה את דעתו ויצר את המשולש ברלין־טוקיו־רומא, שזכה לברכתו הנלהבת והקולגית של האוסהופר). היטלר לא סטה מעולם מדרך זו, שהובילה אותו לכיבוש פולין, ולאחר מכן — לניסיון לכבוש את רוסיה.

ערב הפלישה לרוסיה נטרפה דעתו של הם, שהיה אז "סגן הפירור". הוא סס על דעת עצמו לבריטניה, כדי לכרות עמה ברית נגד רוסיה. אחרי בריחתו תפס מארטין בורמן את מקומו בפמלית היטלר. האוסהופר נעשה חשוד על השלטון, נזרק לקרן־זווית. אולם תורתו הוגשמה גם אחר־כך. עוד בשנת 1933 אמר היטלר להרמן ראושנינג, הנשיא הנאצי של דאנציג: "עלינו מוטלת החובה לחסל אוכלוסיות". זהו חלק מיעודו לשמירת האוכלוסיה הגרמנית. עלינו לפתח טכניקה של חיסול אוכלוסיות, אם תשאני למה כוונתי, הרי תשובתי היא שאני מתכוון לסילוק יחידות גזעיות שלמות. זאת אני מתכוון לבצע, זו משימתנו. הטבע הוא אכזר, על כן גם אנחנו חייבים להיות אכזרים. אם אני יכול לשלוח את מיטב הנוער הגרמני לגיהנום המלחמה, ללא רחמים כלשהם על הדם הגרמני היקר שיישפך — הרי לבטח יש לי את הזכות לסלק מיליונים של בני גזע נחות המתרבים כפושעים."

היה זה קו עקבי, שנבע בעקביות מתורת הגיאופוליטיקה של האוסהופר. ההתנחלות החדשה הצריכה את השמדת הבעלים הקודמים של הנחלות. האנס פראנק, המושל של פולין הכבושה, אמר בינואר 1940: "הוטל עלי לנהל את השטחים הכבושים במזרח. קיבלתי פקודה מפורשת להתייחס אל ארץ זו כאל אזור־מלחמה וכאל ארץ־שלל, לדלדל אותה ללא רחמים. עלי להפוך אותה לגזע חורבות, מבחינת המיבנה הכלכלי, החברתי, התרבותי והמדיני". כל עוד היו המשרפות עסקיות בהשגת יהודים, שעמדו בראש הרשימה, ניגשו הנאצים רק להתחלת ההשמדה של העם הפולני. האינטליגנציה נקטלה ברבבותיה, על פי פקודה של פראנק, גברים וגושים הועברו לעבודה בגרמניה, תוך פקודה מפורשת להפריד ביניהם, כדי למנוע ריבוי טבעי.

במלחמה ניספו כ־6 מיליון פולנים, כ־15 עד 20 מיליון רוסים (כולל היהודים). זאת היתה רק התחלה. אילו ניצחו הנאצים, היתה ההשמדה מגיעה לממדים שהרמיון אינו יכול להשיג בניצוח מומחים מסוגו של אייכמן. המגמה היתה לרוקן בהדרגה את כל השטח, עד להרי אוראל, לחסל באופן שיטתי את העמים הסלאביים. להעביר את השטח, מחזו אחרי מחזו, לידי מתנחלים גרמניים.

זוהי המסקנה הגיונית הסופית של תורת האוסהופר. כדאי לזכור זאת, כי גם בישראל יש לפרופסור הגרמני מחקים. רבינוניסטי־לשעבר בשם קלמן כצנלסון כתב ספרים על הצורך להחליף את הציונות ב"נחלנות" יהודית. צעיר מיוצא־לחי" בשם עודד קורלניק הטיף בהרצאות ובחברות ל"גיאופוליטיקה עברית", המחייבת מרחב־מחיה עברי בין הים התיכון והחיידק. וחלק מן הכנענים שלל את קיום העמים הערביים, דיבר בוילול על "עממים ערביים" המפריעים לאומה העברית להשתלט על הסהרון הפורה. קרוב לוודאי שאיש מכל ההוגים האלה אינו מתאר לעצמו כי רעיונות עלולים למצוא תלמידים, וכל תלמידים עלולים לבצע על פי ההגיון הטמון ברעיונות עצמם — מבלי להתחשב בהיסוסים ובמעצורים של ההוגים עצמם.

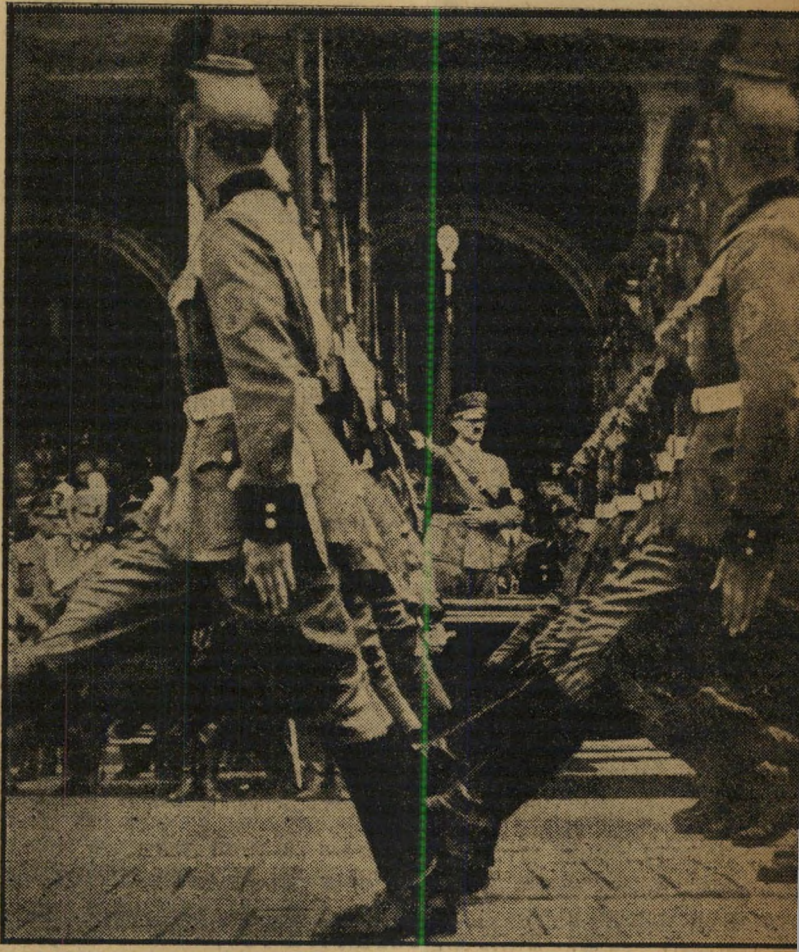


גזע האדונים של אושוויץ

כדי לפנות שטח יש צורך בהשמדת עמים. כדי להשמיד עמים, יש צורך בצידוק רעיוני — בהוכחה כי המשמיד שייך לסוג אנושי יקר יותר מן המושמד. כדי לאפשר לאדם רגיל כמו אייכמן ליהנות למשמיד מיליונים, יש צורך לנטוע בו את האמונה שתומרי הגלגל־המשרפות אינו מורכב מבני־אדם, אלא משרצים.

במלים אחרות: יש צורך בתורת־הגזע. היא הצד השני של מטבע שטח־המחיה. כמו תורת הגיאופוליטיקה, נגנבה גם תורת־הגזע על־ידי הנאצים מהוגי־דעות שלא התכחזו לספק את הדגל שיתנופף בשערי אושוויץ. אולם הוגים אלה סללו את הדרך אל המשרפה.

אומות בריאות אינן זקוקות להוכחה שהן טובות יותר מאחרות. בהיותן בטוחות בעצמן, הפועל הגרמני (de-populate באנגלית) אינו קיים בעברית. הוא יכול לכולל כל פעולה שמטרתה לעקור, לצמצם, להעביר או להשמיד אוכלוסיה.



זאת היתה קריאת־הקרב של אדולף היטלר (במרכז, מצידע). עת הכין את מכונית־המלחמה שלו למסע־שוד רצחני ומסוכן לל עד כדי זחעה, שהוטחה בתיאוריות המדעיות־כיביכול של הוגי־הדעות קארל האוסהופר.

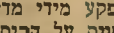
מרחב מחיה

שדו. הוא היה איש ההלכה, הוגה של רעיונות. ולדעת התובעים בגירנברג, אי־אפשר היה להושיב רעיונות על ספסל־הנאשמים.

אולם בבית־החרושת שהפך בניאדם כמו אייכמן למפלצות, מילאו הרעיונות תפקיד מרכזי מאד. הרעיונות יצרו את האחירה התברית, עיצבו את האופי של הדו, התוו דרכים שהו־בילו בעיקביות אכזרית אל שערי אושוויץ.

בעלי הרעיונות לא הודו בכך. במאוחר, הסתייגו בפה מלא מן התוצאות של רעיונותיהם, דחו בשאט־נפש את האחריות למעשי תלמידיהם. האוסהופר עצמו יכול היה לטעון כי בילה זמן־מה במחנה־ריכוז, וכי בנו בכורו הוצא להורג כאחד המשתתפים בקשר־הנפל בישיהמול של הקצינים שניסו לשים קץ לחייו של היטלר ב־1944.

לצופה מן הצד ברור שהצטדקויות אלה כוזבות. הוגי־הדעות אינו יכול לשחרר את עצמו מן האחריות לתוצאות הסבירות של דיעותיו, בטענה שלא ציפה להן מראש. לולא רעיונות האוסהופר ושות', היה אדולף אייכמן נשאר מכונאי קטן באוסטריה. בכל מישפט של פושעי־מלחמה מגיע המקום הראשון להוגי־הדעות — כאות וכאזהרה לעמיתיהם בכל העולם, ובכללם ישראל, שיוצר הרעיונות והסיסמות אחראי לתוצאת מעשיו.



ידידתו של "מרחב המחיה"

הפרופסור קארל האוסהופר היה אלוף־משנה בצבא הגרמני הקיסרי, ושירת כמה שנים בפיאן. בניגוד לרוב הגרמנים, שהם בעלי תפיסה מרכז־אירופית מוגבלת, כמעט פרובינציאלית, היתה לו תפיסה עולמית. הוא תירגם תפישה זו לתורה שכונתה על־ידי חסידיה "גיאופוליטיקה".

השם עצמו היה תמים מאד. הוא הופקע מידי מדענים אמיתיים, בעיקר בריטיים, שניסו להוכיח את השפעת הנתונים הגיאוגרפיים על ההיסטוריה העולמית ועל הפוליטיקה השור־טפת. היתה זאת התחלה של מדע מעניין וחשוב, שעזר להסביר, למשל, מדוע חזלה חנציה בתקופה מסוימת להיות מעצמה עולמית, מדוע באה ספרד במקומה, מדוע ירשו האנגלים את מקום הספרדים.